

I. KIẾN THỨC CƠ BẢN.

1. Tác giả.

- Thạch Lam (1910 - 1942) sinh tại Hà Nội nhưng sống nhiều năm tuổi thơ ở Cẩm Giàng (Hải Dương).
- Thạch Lam là một thành viên của nhóm Tự lực văn đoàn (nhóm viết của dòng văn xuôi lãng mạn những năm (1930-1945).
- Ông thành công ở thể loại truyện ngắn: thường viết những truyện không có truyện, tìm kiếm vẻ đẹp tâm hồn với xúc cảm mong manh, mơ hồ tinh tế. Mỗi truyện của ông như một bài thơ trữ tình...

2. Tác phẩm.

a. Xuất xứ

- Trích từ tập truyện ngắn “Nắng trong vườn” (1938) là một trong những truyện ngắn đặc sắc của Thạch Lam.
- Truyện ngắn *Hai đứa trẻ* có sự hòa quyện hai yếu tố hiện thực và lãng mạn.

b. Nội dung.

***Phổ huyện lúc chiều tàn. - Cảnh chiều tàn:**

+ Âm thanh: *tiếng trống thu không, tiếng éch nhái kêu ran ngoài đồng, tiếng muỗi vo ve trong cửa hàng hơi tối...* -> Âm thanh chậm rãi, nhỏ, thể hiện sự tĩnh lặng vốn có của buổi chiều quê.

+ Hình ảnh: *Phương tây đỏ rực như lửa cháy và những đám mây ánh hồng như hòn than sắp tàn. Dãy tre làng trước mặt đen lại và cắt hình rõ rệt trên nền trời* -> Gợi bước chuyển về thời gian

=> Bức tranh của một chiều quê quen thuộc, gần gũi và gợi cảm; bình dị mà không kém phần thơ mộng.

- Cảnh chợ tàn:

+ Cảnh vật: *Chợ họp giữa phố đã vắng từ lâu. Trên đất chỉ còn rác rưởi, vỏ bưởi, vỏ thị, lá nhãn, lá mía...*

-> Cảnh chợ tiêu điều, xơ xác của chốn quê nghèo gợi sự tàn tạ, buồn vắng.

+ Con người: *Người về hết và tiếng ồn ào cũng mất, những đứa trẻ con nhà nghèo lom khom nhặt nhạnh những thứ còn sót lại...* -> Những kiếp người nghèo khổ.

=> Gợi trong Liên nỗi buồn man mác và niềm trắc ẩn, cảm thương cho những đứa trẻ lam lũ, tội nghiệp.

* **Phố huyện lúc về đêm.** - Khung cảnh thiên nhiên:

+ Ngập chìm trong đêm tối mênh mông. *Đường phố và các con ngõ chứa đầy bóng tối...*

+ Ánh sáng nhỏ bé, yếu ớt *vệt sáng...hột sáng...quầng sáng...*

- Con người: Nhịp sống lặp đi lặp lại một cách đơn điệu, buồn tẻ với những động tác quen thuộc. Họ mong đợi một cái gì tươi sáng cho sự sống nghèo khổ hằng ngày. + Chị em Liên với cửa hàng tạp hoá nhỏ xíu.

+ Mẹ con chị Tí với hàng nước đơn sơ, ngày mò cua bắt ốc, tối dọn hàng “nhưng chẳng kiếm được là bao”.

+ Hình ảnh bà cụ Thi điên nghiện rượu: tiếng cười khanh khách, đi lẫn vào bóng tối,... + Bác phở Siêu: bán thứ quà xa xỉ, nhiều tiền.

+ Vợ chồng bác Xâm: chưa hát vì chưa có khách, tiếng đàn bầu bần bật trong yên lặng, gục xuống chiếu ngủ từ bao giờ.

+ Những người về muộn: từ từ đi trong đêm - Tâm trạng của Liên.

+ Nhớ lại những ngày tươi đẹp ở Hà Nội, được đi chơi bờ hồ, được uống những cốc nước lạnh xanh đỏ... đó là một vùng sáng rực và lấp lánh (khác hẳn với phố huyện chìm trong bóng tối)

+ Nỗi buồn đầy cảm thương về những cảnh đời nhọc nhằn, những kiếp người tàn tạ nơi phố huyện. + Cảm nhận sâu sắc về cuộc sống tù đọng trong bóng tối của họ

=> Thái độ tác giả: thương cảnh sống, những kiếp người, những thân phận như bị bỏ quên nơi ga xếp phố huyện. Đó là cái nhìn đầy thương cảm của nhà văn qua nhân vật Liên. - **Phố huyện lúc chuyển tàu đêm đi qua:**

+ Khi tàu đến: ánh sáng...âm thanh...con người....

+ Khi tàu qua: phố huyện lại chìm trong bóng tối, tĩnh lặng...

+ Ý nghĩa của chuyển tàu đêm: là biểu tượng của một thế giới thật đáng sống với sự giàu sang và rực rỡ ánh sáng. Nó đối lập với sự mòn mỏi, nghèo nàn, tối tăm và quẩn quanh của người dân phố huyện.

+ Qua tâm trạng của chị em Liên, tác giả như muốn lay tỉnh những con người đang buồn chán, sống quẩn quanh lam lũ và hướng họ đến một tương lai tốt đẹp hơn. Đó là giá trị nhân bản của truyện ngắn này

=> Truyện ngắn *Hai đứa trẻ* thể hiện niềm thương cảm chân thành của Thạch Lam đối với những kiếp sống nghèo khổ, chìm khuất trong mòn mỏi, tăm tối, quẩn quanh nơi phố huyện trước cách mạng và sự trân trọng với những mong ước bé nhỏ, bình dị mà tha thiết của họ.

c. Nghệ thuật:

- Cốt truyện đơn giản, nổi bật là những dòng tâm trạng của nhân vật.
- Bút pháp đối lập tương phản
- Miêu tả sinh động những biến đổi tinh tế của cảnh vật và tâm trạng của con người...

II. LUYỆN ĐỀ:

ĐỀ 1: Theo anh /chị, truyện ngắn Hai đứa trẻ có phải là câu chuyện về một ngày tàn, một phiên chợ tàn và những cuộc đời tàn tạ hay là câu chuyện về niềm khao khát vươn tới cuộc sống tốt đẹp hơn?

I. Mở bài:

- Giới thiệu chung về tác giả, tác phẩm.
- Trích dẫn ý kiến **II. Thân bài.**

1. Câu chuyện về một ngày tàn, một phiên chợ tàn và những cuộc đời tàn tạ

a. Truyện mở ra bằng một ngày tàn với khung cảnh êm đềm, bình lặng, thơ mộng và có phần hiu hắt

- Nhà văn đã lựa chọn không gian phố huyện - nơi chuyển tiếp giữa thành thị và nông thôn; song trong cách mô tả lại có xu hướng thể hiện tính chất làng nhiều hơn tính chất thành phố ở huyện song vẫn có thể thấy âm thanh, mùi vị, không khí của làng quê.

- Câu chuyện mở đầu bằng những câu văn êm dịu, với những âm thanh và hình ảnh báo hiệu một ngày tàn (âm thanh; hình ảnh; mùi vị....)

-> "Văn của Thạch Lam thường hiếm khi thừa lời, thừa chữ, không uốn éo làm duyên một cách cầu kì kiêu cách, nhưng vừa giàu hình ảnh và nhạc điệu, lại vừa uyển chuyển, tinh tế" (Vũ Ngọc Phan). Nó không những cho người đọc nhìn thấy cảnh vật mà điều quan trọng hơn là khơi gợi ở họ tình cảm, cảm xúc đối với cảnh vật.

b. Phiên chợ tàn và những cuộc đời tàn tạ: Cuộc sống của con người ở đây nghèo và buồn, nhịp sống đơn điệu, tẻ nhạt

* Mảng đời sống được lựa chọn vào tác phẩm là mảng đời sống của những người nghèo khổ: những người buôn bán nhỏ (mẹ con chị Tí, bác phở Siêu, chị em Liên), người hát xẩm, chị em Liên...

- Chị Tí ban ngày mò cua, bắt tép, tối đến dọn hàng nước chè tươi, thắp một ngọn đèn dầu leo lét. Hàng vắng khách, tuy ngày nào chị cũng dọn chập tối cho đến đêm, nhưng "*chả kiếm được bao nhiêu*"

- Bác xẩm ngồi trên manh chiếu rách, cái thau để trước mặt, "*góp truyện bằng chiếc đàn bầu bật trong yên lặng. Thằng con bò ra đất, ngoài manh chiếu, nghịch nhặt những rác bẩn vùi trong cát bên đường*"

- Bà cụ Thi hơi điên lại nghiện rượu, có tiếng cười khanh khách, ghê sợ, sau khi uống cạn một cốc rượu thì, "*cụ đi lần vào bóng tối*"

- Chị em Liên phải thức để trông một cửa hàng tạp hoá nhỏ xíu nhưng hàng bán chẳng ăn thua gì....

=> Như vậy, từ gia đình chị Tí, gia đình bác xẩm đến bà cụ Thi và chị em Liên, mỗi người một cảnh ngộ, nhưng họ đều có chung sự buồn chán, mỗi morn

* Nhịp sống của những con người nơi đây thật đơn điệu, tẻ nhạt

- Các hoạt động lại thường lặp đi lặp lại mỗi ngày. Phố huyện chỉ sôi động lên một chút khi đoàn tàu đi qua, song ngay sau đó lại chìm vào trong sự yên lặng, tịch mịch và đầy bóng tối.

-> Nhà văn Thạch Lam đã nhắc đi nhắc lại cuộc sống quanh, tù đọng ấy: chị Tí "*chiều nào chị cũng dọn hàng*", "*ngày nào, cứ chập tối*" mẹ Liên lại tạt ra thăm hàng, ...

2. Thông qua câu chuyện về một ngày tàn, một phiên chợ tàn và những cuộc đời tàn tạ, Thạch Lam đã thể hiện thái độ trân trọng, nâng niu đối với niềm khát khao ánh sáng, khát khao một cuộc sống tốt đẹp hơn ở con người

- Niềm khát khao đó hiện lên mơ hồ trong những người dân phố huyện: dù cuộc sống quanh bết tắc nhưng họ vẫn hi vọng "một cái gì tươi sáng cho sự sống nghèo khổ hàng ngày của họ" (dẫn chứng) -> Hình ảnh đoàn tàu mang tính biểu tượng cho cuộc sống mới sinh động rực rỡ.

- Giữa hoàn cảnh tăm tối, chị em Liên luôn mơ ước, khao khát một cuộc sống tốt đẹp hơn. - Tâm trạng đợi tàu của chị em Liên được tác giả nhắc đến với thái độ nâng niu.

+ Đó là một nỗi đợi chờ đến khắc khoải dù buồn ngủ.

+ Chuyến tàu đêm trở thành nỗi nhớ trong cuộc đời mỗi ngày và nó đã được chị em Liên đón nhận thật háo hức

+ Khi tàu đi vào đêm tối tâm hồn hai chị em Liên vẫn dõi theo mãi đến tận khi chiếc đèn xanh treo trên toa xe sau cùng khuất sau rặng tre

- Ý nghĩa của chi tiết chị em Liên đợi tàu: ánh sáng của chuyến tàu rất đẹp khác với cuộc sống xung quanh của chị em Liên

+ Con tàu còn mang đến thế giới của kỉ niệm về Hà Nội + Con tàu chính là biểu tượng cho sự thức tỉnh:

=> Qua diễn biến tâm trạng của nhân vật Liên cho ta thấy Liên lại là người nhạy cảm trước nỗi đau của người khác, cảm nhận được sự tối tăm, cơ cực của mọi người dân phố huyện. Liên mong mỏi, khát khao cuộc sống ánh sáng nhưng hi vọng ấy chẳng khác gì một ảo ảnh, đêm nào cũng cố thức để chờ đợi với sự háo hức khát khao và rồi cuối cùng lại ngập chìm trong bóng tối

3. Nghệ thuật:

Cốt truyện đơn giản, nổi bật là những dòng tâm trạng, những cảm xúc, cảm giác mong manh mơ hồ trong tâm hồn nhân vật. Miêu tả sinh động những biến đổi tinh tế của cảnh vật và tâm trạng con người. Ngôn ngữ, hình ảnh giàu ý nghĩa tượng trưng. Giọng điệu trầm đượm chất thơ và chất trữ tình sâu lắng.

III. Kết bài: *khái quát vấn đề nghị luận.*

Đề 2: *Cảm nhận của anh chị về diễn biến tâm trạng của chị em Liên trong truyện ngắn “Hai đứa trẻ” của nhà văn Thạch Lam.*

I. Mở bài:

- Giới thiệu vấn đề nghị luận (giới thiệu khái quát về tác giả Thạch Lam, truyện ngắn Hai đứa trẻ cùng yêu cầu của đề)

II. Thân bài:

1. Liên thấm đẫm nỗi buồn về một cuộc sống xác xơ, tiêu điều trước Cảnh phố huyện lúc chiều tàn.

- Câu chuyện mở ra trong khung cảnh chiều buồn man mác.

- Liên và An là những đứa trẻ từng sống ở Hà Nội, nay theo mẹ về quê. Liên ngồi trong không gian bóng tối để những nỗi buồn chiều quê thấm thía vào tâm hồn ngây thơ.

+ Liên cảm nhận được cái yên lặng của khung cảnh chiều quê quen thuộc. Đó là tiếng trống thu không, Phương tây đỏ rực như lửa cháy, những áng mây ánh hồng như hòn than sắp tàn...

-> gợi lên nhịp điệu thời gian đang trôi. Gieo vào lòng người một sự nuối tiếc mơ hồ, có cái gì đó quá khó nắm bắt.

+ Cùng với cảm giác về thời gian còn là âm thanh tiếng ếch nhái kêu ran ngoài đồng ruộng, tiếng muỗi vo ve, mùi ẩm ẩm, mùi cát bụi quen thuộc....-> đó là những xúc cảm rất quen thuộc, thể hiện sự gắn bó với quê hương.

- Cảnh chợ tàn: người về hết và tiếng ồn ào.

2. Tâm hồn Liên thấm thía nỗi buồn trước cảnh phố huyện lúc đêm khuya:

- Từ quán hàng chật hẹp nhỏ bé của mình, Liên hướng tầm nhìn ra xung quanh và càng thêm xót thương cho những kiếp người nhỏ bé mong manh.

+ Thương xót cho những đứa trẻ nghèo phải nhặt nhạnh tất cả những gì còn sót lại trong phiên chợ tàn.

+Liên chia sẻ với mẹ con chị Tí bằng sự thấu hiểu cuộc sống tẻ nhạt, quanh quẩn của mẹ con chị.

+Liên chia sẻ về sự ế ẩm của gánh phở bác Siêu gánh đi gánh về gợi lên một nhịp sống buồn tẻ.

+Thương xót, thậm chí còn sợ hãi trước tiếng cười khanh khách của bà cụ Thi điên..

+ Liên còn cảm nhận được cái tù túng trong cuộc sống của chính bản thân mình: giam hãm trong gian hàng nhỏ, lấm muỗi, chiếc chõng tre sắp gãy...

=>Liên cảm nhận được nỗi buồn thấm thía trước cảnh quá quen thuộc của những kiếp người nhỏ bé, leo lét trong không gian mênh mông tăm tối của phố huyện.

- Tâm hồn nhỏ bé và nhạy cảm của Liên cũng buồn và nuối tiếc một quá khứ xa xăm - những ngày sống ở Hà Nội - một Hà Nội sáng rực và huyền ảo với những cốc nước xanh đỏ. Đó là một quá vắng xa xôi ...

- Liên có cái nhìn về vũ trụ bao la thăm thẳm và bí ẩn. Đó là một vòm trời ngàn sao lấp lánh, dải ngân hà....

- Cảnh đồng quê về đêm thật yên tĩnh, lặng lẽ. Tất cả sự dày đặc của bóng tối đang vây quanh “đường phố và các con ngõ chứa đầy bóng tối”, trong khi đó các cửa chỉ để hé ra một khe sáng, những vệt sáng của con đom đóm, các quầng sáng thân mật xung quanh ngọn đèn của chị Tí. Sự đối lập gay gắt giữa bóng tối và ánh sáng tô đậm sự buồn tẻ, lay lắt của phố huyện.

3. Tâm trạng háo hức, bồi hồi lúc chuyến tàu đêm đi qua : (Diễn biến tâm trạng chờ tàu của chị em Liên được tác giả miêu tả khá tinh tế)

- Liên chờ tàu không phải háo hức để bán được hàng mà đó là nhu cầu tinh thần hàng đêm. Bởi vậy An mặc dù đã buồn ngủ nhưng vẫn dặn chị “tàu đến chị đánh thức em nhé”

- Đoàn tàu đến trong sự mong chờ của chị em Liên. Liên và An hướng cả hồn mình vào đoàn tàu...

-> con tàu đã đem đến một thế giới khác đi qua, một thế giới rực rỡ vui vẻ, huyền ảo

- một thế giới khác hẳn với sự nghèo khổ hàng ngày...

- Đoàn tàu chỉ xuất hiện trong một khoảnh khắc rất ngắn rồi vụt qua đi vào đêm tối. Ta bắt gặp phía sau đoàn tàu một nguồn sáng nhỏ nhoi chỉ trực tan hòa vào bóng tối...-> Đoàn tàu không làm thay đổi cuộc sống nơi phố huyện nhưng sự xuất hiện của nó cũng đủ để lại niềm khao khát cho những con người nơi đây.

3. Nghệ thuật:

- Cốt truyện đơn giản, nổi bật là những dòng tâm trạng trong tâm hồn nhân vật.

- Miêu tả sinh động những biến đổi tinh tế của cảnh vật và tâm trạng con người...

III. Kết bài:

- Khái quát vấn đề nghị luận.